

Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского
Серия «Юридические науки». Том 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 2). С. 275-280.

УДК 343.711

КИШЕНЬКОВІ КРАДІЖКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Шуляк Ю. Л.

*Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

У статті досліджені основні ознаки кишенькових крадіжок. Проаналізовані особливості кримінальної відповідальності за кишенькові крадіжки в порівняльно-правовому аспекті. Сформульовані відповідні теоретичні висновки. Вироблені практично значущі законодавчі пропозиції.

Ключові слова: власність, кишенькова крадіжка, міжнародні норми, КК Російської Федерації, КК Республіки Молдова, спосіб вчинення злочину.

Право власності є основою формування будь-якого громадянського суспільства. Охорона власності є одним із основних пріоритетів кожної цивілізованої держави. Про це зазначає і Конституція України, наголошуючи, що держава забезпечує захист усіх суб'єктів права власності і господарювання, що усі суб'єкти права власності рівні перед законом (ст. 13), що ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, що це право є непорушним (ст. 41) [1, с. 6, 13].

Незважаючи на встановлення кримінальної відповідальності за крадіжку, дію ст. 185 КК України не можна визнати ефективною та досконалою. Застосування даної норми у правозастосовчій практиці викликає певні складнощі, через велику кількість різновидів та схем таємного викрадення майна, а покарання, подекуди, не виправдовує своєї мети.

Кримінально-правова заборона цього діяння, як відомо, розташована на першому місці в системі норм, що покликані захищати право власності, хоча крадіжка й не належить до найбільш суспільно небезпечних посягань на нього. Розташування норми, яка передбачає кримінальну відповідальність за крадіжку на початку VI розділу Особливої частини КК пояснюється тим, що крадіжка, з одного боку, є «найстарішим», а з іншого – найтипівішим злочином проти власності» [2, с. 236-238].

Аналіз досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що ґрунтовні розробки здійснювала ціла низка видатних вчених, таких як Александров Ю. В., Борзенков Г. М., Волженкін Б. В., Гаухман Л. Д., Гельфер М. А., Даньшін І. М., Коржанський М. Й., Крігер Г. А., Кузнецов В. В., Ляпунов Ю. І., Матишевський П. С., Меньшагін В. Д., Михайленко П. П., Панов М. І., Пінаєв А. А., Піонтковський А. А., Смітєнко В. М. та інші, але питання щодо видів крадіжок та визначення ступеню їх суспільної небезпечності не розглядали взагалі або розглядали фрагментарно.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є висвітлення основних проблем, пов'язаних з так званими «кишеньковими крадіжками» та способами їх вчинення.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній момент крадіжки є не тільки наймасовішим, але й найстрімкіше зростаючим злочином, що посідає домінуючу позицію в структурі майнових злочинів. Так, у I півріччі 2013 року на розгляді місцевих судів перебувало понад 416 тис. справ і матеріалів кримінального судочинства; серед справ кримінального провадження, що знаходилися на розгляді судів, найбільшу кількість становили справи щодо злочинів проти власності – 42,3% (за КПК 1960 р. – 39,7%) [3].

Аналізуючи міжнародні норми щодо відповідальності за вищезазначений різновид злочину, слід зазначити, що кримінальна відповідальність за «кишенькові крадіжки» передбачена Кримінальними кодексами Австрії, Італії, Киргизії, Молдови, Німеччини, Норвегії, Російська Федерація, Туреччини, Узбекистану, Франції, Швейцарії, Швеції як самостійний склад злочину або як кваліфікований склад.

Безперечно, через латентність даного злочину, згуртованість співучасників, скоординованість їх дій та певну зухвалість даний різновид крадіжки був і лишається одним із найпоширеніших серед інших видів корисливих злочинів проти власності, що пов'язані з оберненням чужого майна на користь винного чи інших осіб.

Вітчизняне кримінальне законодавство передбачає відповідальність як за просту крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК України), так і за кваліфікований (особливо кваліфікований) злочин (ч. 2-5 ст. 185 КК України).

Так, Кузнецов В. В. під крадіжкою як кримінально-правовим явищем розглядає сукупність злочинів, пов'язаних з таємним корисливим вилученням чужого майна, головним чи додатковим об'єктом яких є відносини власності. А предметом крадіжки визнає: а) рухоме і нерухоме майно; б) речі з особливим правовим режимом (частково вилучені з цивільного обігу); в) валюта, цінні папери, інші валютні цінності, інші документи (квитки різних лотерей, телефонні картки і т. п.). Також він наголошує, що визнання крадіжки кримінально-правовим явищем, буде сприяти не тільки реальному дієвому реформуванню кримінального законодавства, але й дозволить переглянути пріоритети боротьби держави з таким суспільно небезпечним явищем і підвищить ефективність роботи правоохоронних органів по попередженню, розкриттю, розслідуванню крадіжок та зменшенню їх шкідливих наслідків [4, с. 173].

Так, аналізуючи кримінальне законодавство зарубіжних країн необхідно зазначити, що в КК Республіки Молдова поряд зі ст. 186 «Крадіжка» існує ще і спеціальна ст. 192 «Кишенькова крадіжка» – самостійний склад злочину, що передбачає відповідальність за вчинення кишенькової крадіжки (простий склад злочину ч. 1 ст. 192) так і за вчинення кишенькової крадіжки двома і більше особами (ч. 2), у великих розмірах (ч. 3) та в особливо великих розмірах (ч. 4) [5].

Кримінальний кодекс Російської Федерації у підпункті «Г» ч. 2 ст. 158 встановлює кримінальну відповідальність за крадіжку вчинену з одягу, сумки чи іншої ручної поклажі, що знаходилися при потерпілому.

Виділяючи дану кваліфікуючу ознаку складу злочину, російські науковці відзначають, що посилення відповідальності за неї обумовлено підвищеним ступенем суспільної небезпеки кишенькових і подібних таємних розкрадань, яка, у свою чергу, пояснюється, як правило, високим злочинним професіоналізмом осіб, які вчиняють такі розкрадання. Головне в характеристиці цієї крадіжки те, що злочин вчиняється

не просто у присутності потерпілого, який не помічає таємного викрадення, а при фізичному контакті з ним (при вилученні з одягу – кишень) або з предметами, які потерпілий тримає в руках, або які знаходяться в безпосередній близькості від нього і в полі його зору. Таким чином, це таємне викрадення відрізняється особливою зухвалістю винного [6]. Тобто даний вид крадіжки повинен бути здійснений з одягу, сумки чи іншої ручної поклажі (коробка, сумка, згорток, рюкзак, чемодан і т. д.), що знаходилися при потерпілому.

Як зазначає Уланова Ю. Ю., вчинення крадіжки з одягу, сумки чи іншої ручної поклажі є професійною злочинною діяльністю, оскільки здійснення цього злочину в присутності, як правило, великої кількості людей, в громадському місці, у потерпілого, який в будь-який момент може виявити і припинити дії злодія, свідчить про підвищену суспільної небезпеки таких дій. Натомість, викрадення майна у людини, що знаходиться з якої-небудь причини в безпорадному стані (не обумовленому діями самого винного), на її погляд, істотно відрізняється як за характером, так і за більш низьким ступенем громадської небезпеки [7].

Так, Кокорева Л. В. вказує, що спосіб злочину носить комплексний характер і включає в себе скритність, непомітність дій винного, що полягає в особливих умовах вилучення майна, які пов'язані з проникненням у певні предмети, що знаходилися при потерпілому (одяг, сумка або інша ручна поклажа). Так, за способом підготовки кишенькові крадіжки поділені на ті, що вчиняються поодиноці або ті, що вчиняються групою осіб.

Підготовка кишенькової крадіжки виражається в умисних діях, а саме у підшукуванні або виготовленні знарядь і засобів вчинення крадіжки (заточенню монетою, обручкою і т. д.); тренуванні кистей рук; розподілі ролей; відпрацюванні навичок з бездоганного виконання кожним відведеної ролі; умінні створювати умови для вчинення кишенькової крадіжки (наприклад, коли спільники кишенькового злодія починають сваритися з жертвою, тим самим відволікаючи її увагу на себе, або відтісняють жертву від інших пасажирів і т. д.); підшукуванні зручних місць зберігання викраденого (спеціально взяті з собою сумки, пакети, одяг з кишенями) і т. д. Проте, часто такі крадіжки відбуваються спонтанно при збігу певних обставин (неуважність жертви, велике скупчення пасажирів в «годину пік» в громадському транспорті тощо)

Також Кокорева Л. В. аналізує способи вчинення кишенькових крадіжок у громадському транспорті. Це проникнення, вилучення, приховування і розпорядження викраденим. За способом проникнення в кишені одягу або ручну поклажу потерпілого вона виділяє: 1) вільний доступ (з відкритих місць зберігання, наприклад, кишень одягу); 2) обмежений доступ: з відкриттям і закриттям місць зберігання (сумки чи іншої ручної поклажі потерпілого); з застосуванням пристроїв та інших технічних засобів (леза, заточених монет, пінцета та ін.) За способом вилучення предмета крадіжки з місця тимчасового зберігання (кишені одягу, сумки чи іншої ручної поклажі потерпілого): 1) у природно сформованій обстановці: а) «час пік» (при великому скупченні пасажирів); б) шляхом обирання п'яних, сплячих; 2) в штучно створеній обстановці: а) шляхом притискання до потерпілого або затиску сумки в натовпі, б) з відволіканням уваги жертви: поштовхом; за допомогою розмов з потерпілим, імітованих сварок, бійок; шляхом перешкоджання входу / виходу з транспортного засобу

; отряхування одягу; плювком; та ін; в) під прикриттям «ширми»: з-під руки, на яку накинутий який-небудь верхній одяг (піджак, пальто і т. д.); з-під одягу, пакету та інших речей. За способом приховування кримінальних дій: передача викраденого по-собнику; розподіл вкрадених зlodієм предметів по кишенях свого одягу; викидання викраденого майна (з метою позбавлення від доказів (гаманця, документів, сім-карти і т. д.) або пристосувань і інших технічних засобів, що використовувалися при вчиненні кишенькових крадіжок, в основному підчас затримання злочинця на місці злочину (потерпілим, співробітниками міліції); швидкий відхід з місця злочину та ін. Розпорядження викраденим майном здійснювалося через викидання з числа вкрадених предметів непотрібних; дарування або збут викраденого майна і т. д. [8, с. 15].

Як справедливо зазначає Карпова Н. А., поняття «одяг» це сукупність предметів, в які може бути одягнений потерпілий. А поняття «ручна поклажа» вона розглядає як багаж, який можна везти при собі або нести в руках. Під ручною поклажею, що знаходилася при потерпілому, слід розуміти сумки, борсетки, косметички, пакети, кейси, дипломати, саквояжі, візки, портфелі, рюкзаки, ранці, коробки та інші засоби, призначені для зберігання і переміщення різних речей. Поняття «інші речі» слід трактувати як інші аксесуари (виключаючи ручну поклажу), що знаходилися при потерпілому, і звідки можливо здійснити вилучення чужого майна (наприклад, поясний чохол для мобільного телефону). Під крадіжкою інших предметів слід розуміти крадіжку інших цінностей, що знаходилися при потерпілому, а саме на тілі потерпілого, на його одязі або поруч з ним: а) крадіжка наручних годинників, обручок, браслетів, нашійних ланцюжків, брошок; б) крадіжка фотоапаратів і мобільних телефонів, що висіли на шії у потерпілого; в) крадіжка самої ручної поклажі, що знаходилася поблизу потерпілого, наприклад, стоїть біля потерпілого, яку він поставив, щоб перепочити, купити що-небудь. «Перебування при потерпілому» передбачає, що одяг має бути надітий на потерпілого, чи знятий з останнього, наприклад, має перебувати у нього в руках (на руці) або біля потерпілого. Ручна поклажа, інші речі (інші аксесуари) повинні знаходитися в руках (на руці), на поясі потерпілого або поруч з потерпілим. Інші предмети повинні перебувати при потерпілому, а саме на тілі потерпілого, на його одязі або поряд з ним. «При потерпілому» означає, що одяг, ручна поклажа та інші речі, звідки відбувається вилучення чужого майна, або інші цінності, які просто вилучають, повинні перебувати настільки близько від потерпілого, що останній має реальну можливість контролювати їх наявність та збереження. При втраті контролю з боку потерпілого за зазначеними предметами відсутня і дана кваліфікуюча ознака [9].

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, слід зазначити, що необхідно диференціювати кримінальну відповідальність за злочин, передбачений ст. 185 КК України «Крадіжка» та кишенькову крадіжку, шляхом виділення самостійного складу злочину «Кишенькова крадіжка» із зазначенням в диспозиції статті основних ознак злочину, таких як вчинення крадіжки з одягу, сумки чи іншої ручної поклажі, що знаходилися при потерпілому із подальшим розташуванням його після ст. 185 КК України (наприклад ст. 185-1 КК України «Кишенькова крадіжка»). Виділення аналізованого суспільно небезпечного діяння в окремих (самостійний) склад злочину впливатиме на визнання повторності або рецидиву останнього, що в свою чергу позитивно вплине на роботу правозастосовчих органів.

Список літератури:

1. Конституція України. Конституція Автономної Республіки Крим : зб. нормат. актів. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 96 с.
2. Лопашенко Н. А. Преступления против собственности: теоретически прикладное исследование / Н. А. Лопашенко. – М. : ЛексСт, 2005. – 408 с.
3. Судова статистика // Режим доступу. – [Електронний ресурс] : http://sc.gov.ua/ua/sudova_statistika.html.
4. Кузнецов В. В. Кримінальна відповідальність за крадіжки : монографія / В. В. Кузнецов. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2005. – 156 с.
5. Уголовный кодекс Республики Молдова // Режим доступу. – [Електронний ресурс] : <http://lex.justice.md/ru/331268/>.
6. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации: (постатейный) / [В. К. Дуюнов и др.] ; отв. ред. Л. Л. Кругликов. – Режим доступу. – [Електронний ресурс] : <http://forum.yurclub.ru/index.php?app=downloads&showfile=1036>.
7. Уланова Ю. Ю. Проблемы судебной практики по делам о кражах из одежды, сумки или другой ручной клади, находившихся при потерпевшем (пункт «г» части 2 статьи 158 УК РФ) // Режим доступу. – [Електронний ресурс] : <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=100065#1>.
8. Кокорева Л. В. Методика расследования карманных краж, совершенных в общественном транспорте : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика; оперативно-розыскная деятельность» / Л. В. Кокорева. – М., 2010. – С. 24.
9. Карпова Н. А. Уголовная ответственность за кражу, совершенную из одежды, сумки или другой ручной клади, находившихся при потерпевшем : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Н. А. Карпова. – Режим доступу. – [Електронний ресурс] : <http://www.dissercat.com/content/ugolovnaaya-otvetstvennost-za-krazhu-sovershennuyu-iz-odezhdy-sumki-ili-drugoi-ruchnoi-kladi>.

Шуляк Ю. Л. Карманные кражи: зарубежный опыт / Ю. Л. Шуляк // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2013. – Т. 26 (65). № 2-1. – Ч. 2. – С. 275-280.

В статье исследованы основные признаки карманных краж. Проанализированы особенности уголовной ответственности за карманные кражи в сравнительно-правовом аспекте. Сформулированы соответствующие теоретические выводы. Произведены практически значимые законодательные предложения.

Ключевые слова: собственность, карманная кража, международные нормы, УК Российской Федерации, УК Республики Молдова, способ совершения преступления.

PICKPOCKETING: FOREIGN EXPERIENCE

Shulyak Y. L.

*National Academy of Internal Affairs
Kiev, Ukraine*

Despite the establishment of criminal liability for theft, the scope of Article 185 of the Criminal Code of Ukraine can not be considered an effective and complete. The use of this provision in law enforcement creates a problem because of the large number of varieties and schemes of the secret theft of property and punishment, sometimes, does not justify its purpose.

The purpose of this article is to highlight the main problems associated with the so-called «pick-pocketing» and the ways in which they occurred. At the moment, theft is not only the mass, but also a rapidly growing crime that has a dominant position in the structure of property crimes. Thus, analyzing the criminal laws of foreign countries must be noted that the Criminal Code of the Republic of Moldova, together with Article 186 «Theft», there is also a special article 192 «Pocket theft» - a separate category of offenses under the responsibility of the commission of pickpocketing (the offense of simple part 1 article 192) and for the commission of a pickpocketing two or more persons (part 2) , on a large scale (part 3) and in a large scale (part 4).

The Criminal Code of the Russian Federation in subparagraph «г» of paragraph 2 of Article 158 criminalizes the theft committed from clothes, bags or other carry-on luggage, which was at the victim.

Singling out this aggravating, circumstances of the crime, the Russian scientists have pointed out that

strengthening the responsibility for it due to the high degree of public danger pocket and similar secret theft, which, in turn, is explained, as a rule, high professionalism of criminal perpetrators of such theft. The main thing in the characterization of this theft is that the crime is committed not only in the presence of the victim, does not notice the secret abduction, while physical contact with it (when removed from the garment - pockets), or with items that the victim holds, or who are in close proximity and field of vision. Thus, this secret theft is particularly daring culprit. That is, this type of theft is to be carried out of clothes, bags or other carry-on (box, bag, package, backpack, suitcase, etc.) were at the victim.

Here are the arguments about the need to differentiate criminal liability for an offense under article 185 of the Criminal Code of Ukraine «Theft» and pickpocketing, by allocating a separate crime «Pickpocketing» showing in the disposition of an item of evidence of a crime is committed theft of clothing , bags or other manual luggage, were at the victim and then placing it after the article 185 of the Criminal Code of Ukraine (for example article 185-1 of the Criminal Code of Ukraine «Pickpocketing»). Isolation considered socially dangerous acts in a separate (independent) the offense affect the recognition of repetition or recurrence of the latter, which in turn have a positive impact on the work of law enforcement.

Key words: property, pickpocketing, international standards, the Criminal Code of the Russian Federation, Criminal Code of the Republic of Moldova, the method of committing the crime.

Spysok literatury:

1. Konstytucija Ukrai'ny. Konstytucija Avtonomnoi' Respubliki Krym : zb. normat. aktiv. – K. : Jurinkom Inter, 2007. – 96 s.
2. Lopashenko N. A. Prestuplenija protiv sobstvennosti: teoreticheski prikladnoe issledovanie / N. A. Lopashenko. – M. : LeksEst, 2005. – 408 s.
3. Sudova statystyka // Rezhym dostupu. – [Elektronnyj resurs] : http://sc.gov.ua/ua/sudova_statistika.html.
4. Kuznjecov V. V. Kryminal'na vidpovidal'nist' za kradizhky : monografija / V. V. Kuznjecov. – K. : Vyd. PALYVODA A. V., 2005. – 156 s.
5. Ugolovnyj kodeks Respubliki Moldova // Rezhim dostupu. – [Elektronnij resurs] : <http://lex.justice.md/ru/331268/>.
6. Kommentarij k Ugolovnomu kodeksu Rossijskoj Federacii: (postatejnyj) / [V. K. Dujunov i dr.] ; otv. red. L. L. Kruglikov. – Rezhim dostupu. – [Elektronnij resurs] : <http://forum.yurclub.ru/index.php?app=downloads&showfile=1036>.
7. Ulanova Ju. Ju. Problemy sudebnoj praktiki po delam o krazhah iz odezhdy, sumki ili drugoj ruchnoj kladi, nahodivshijsja pri poterpevsjem (punkt «g» chasti 2 stat'i 158 UK RF) // Rezhim dostupu. – [Elektronnij resurs] : <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=100065#1>.
8. Kokoreva L. V. Metodika rassledovanija karmannyh krazh, sovershennyh v obshhestvennom transporte : avtoref. dis. na soiskanie uchenoj stepeni kand. jurid. nauk : spec. 12.00.09 «Ugolovnyj process, kriminalistika; operativno-rozysknaja dejatel'nost'» / L. V. Kokoreva. – M., 2010. – S. 24.
9. Karpova N. A. Ugolovnaja otvetstvennost' za krazhu, sovershennuju iz odezhdy, sumki ili drugoj ruchnoj kladi, nahodivshijsja pri poterpevsjem : avtoref. dis. na soiskanie uchenoj stepeni kand. jurid. nauk : spec. 12.00.08 «Ugolovnoe pravo i kriminologija; ugolovno-ispolnitel'noe pravo» / N. A. Karpova. – Rezhim dostupu. – [Elektronnij resurs] : <http://www.dissercat.com/content/ugolovnaya-otvetstvennost-za-krazhu-sovershennuju-iz-odezhdy-sumki-ili-drugoi-ruchnoi-kladi>.